

## Nr 281.

Av herr **Karlsson** i Granebo m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 173, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1941, m. m.

I proposition nr 173 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit, att krigskonjunkturskatten för år 1941 även skulle omfatta inkomster av skogsbruk. I detta speciella sammanhang se vi oss ej ha anledning att återigen resa de principiella invändningar som kunna göras mot en krigskonjunkturskatt överhuvud.

I och för sig anse vi det ej oberättigat att, för den händelse krigskonjunkturskatten nu skall införlivas för några år i vårt skattesystem, jämväl mervinster på skogsbruk underkastas denna skatt, såvida dessa berott på förhållanden föranledda av pågående krig eller dessförinnan rådande krigskonjunkturer.

Gentemot departementschefen måste vi däremot anmäla en avvikande mening om bestämmandet av de inkomster, som skola anses såsom skattepliktig mervinst.

Inkomst av skogsbruk belöper sig väsentligen på två olika typer av skogsprodukter, nämligen dels de s. k. industrisortimenten, sågtimmer, massaved m. fl., vilka under normala tider äro av dominerande ekonomisk betydelse, samt dels brännvedssortimenten, kastved, långved och kolved, vilka normalt representera en relativt ringa anpart av skogsbrukets värdeproduktion.

Den handelsekonomiska avspärrningen västerut har orsakat en genomgripande minskning såväl av exporten utav våra skogsprodukter som våra importmöjligheter av fasta och flytande bränslen. Följden av denna omkastning i vårt försörjningsläge har blivit, att industrisortimenten drabbats av en minskad efterfrågan, under det att brännveden ökat oerhört i betydelse. Under förkrigsåren var prisbildningen på brännvedssortimenten sådan, att statsmakterna sågo sig tvungna att tillgripa avsättningsstimulerande åtgärder för vedbränsle, vars brännvärde i förhållande till priset var avsevärt lägre än de importerade bränslenas.

Den mångdubbelt ökade efterfrågan på brännved har helt naturligt orsakat en uppgång av priserna på denna. Nödvändigheten att hastigt öka produktionen av vedbränsle tvingade fram fastställande av statligt garanterade priser på samma gång som normalpriser fastställdes.

Avverkningen har med stigande volym fått utsträckas till allt större delar av vårt skogsbestånd och f. n. är tillgången på skog, som under normala förhållanden skulle användas för produktion av brännved, ej tillräcklig, utan på många håll i landet har man även för bränsleändamål fått avverka eller använda för industriändamål avsedda sortiment.

Vad först beträffar industrisortimenten, torde det vara fullt rimligt, att krigskonjunkturvinster, som uppstått genom att för därtill lämpad skog vid försäljning under 1940 till industrier erlagts priser överstigande förkrigsårens, underkastas krigskonjunkturskatt. I detta fall måste dock beaktas nödvändigheten av att en näringsgren, som så hårt drabbats av krigets följder som den svenska träförädlingsindustrin, ej får sina mervinster beskattade så hårt, att en stabilisering av företagens ekonomiska ställning försvåras.

Vad däremot beträffar krigskonjunkturskatt å de mervinster, som uppstått vid affärer med brännved, äro förhållandena annorlunda. Brännvedens produktion och distribution ha helt plötsligt blivit en för vår försörjning utomordentligt betydelsefull näring. I många avseenden kan denna utveckling jämföras med upptagandet av nyproduktion, eftersom utvecklingen tvingats bli så kraftig, att föga likhet finnes med förkrigstidens förhållanden på detta område.

Vi röra oss här på ett utomordentligt ömtåligt område, eftersom förhållandena tvingat ett stort antal skogsägare att i ökad omfattning bli producenter av brännved. Detta beror ej endast på att staten infört avverknings tvång utan även på att de fastställda garantipriserna och de däröver liggande marknadspriserna givit brännvedsproduktionen en lönsamhet och trygghet, som tidigare ej funnits.

I fråga om garantipriserna på ved anför departementschefen följande: »Det borde dock vara klart, att en sådan garanti icke kan i någon mån anses innebära en utfästelse att lindrigare än andra inkomster beskatta så utpräglat renodlade krigskonjunkturvinster som de här avsedda, vilka uteslutande äro beroende av prisstegring utöver omkostnadsökning beträffande skogsprodukter. Det förtjänar här särskilt beaktas, att fråga är om vinster, vilka i påtaglig grad erhållas på bekostnad av de ekonomiskt svagare breda lagren av konsumenter.»

Detta departementschefens yttrande tarvar enligt vår mening en ytterligare diskussion och kommentar.

Garantipriserna på ved fastställdes uppenbarligen för att man ansåg, att avverkningen av brännved först vid sådana priser skulle bli så lönsam, att den erhöles relativt tillräcklig omfattning.

Den 26 september 1939 hade statens vednämnd i en framställning till Kungl. Maj:t (refererad i prop. nr 56 till 1939 års urtima riksdag) anfört bl. a.: »Garantiprisets syfte är att stimulera producenterna till tillverkning av de vedkvantiteter som tid efter annan befinnas nödvändiga för tryggande av landets bränsleförsörjning — — —.» Departementschefen anförde i samma proposition: »För att kunna få till stånd den ökning i vedbränsleproduktionen, som synes behöfelig, torde man icke kunna helt förlita sig på företagssamheten och initiativet hos den enskilde skogsägaren. Det torde nämligen vara tveksamt, huruvida denne skulle våga även med tillfredsställande dagspriser taga risken att verkställa avverkningar för framställande av vedbränsle utöver det normala utan någon annan säkerhet för att få bränslet försålt än den som ligger i förmodandet att behovet under det kommande året skall

stegras. Att på ett ur alla synpunkter tillfredsställande sätt fastställa garantiprisets storlek är uppenbarligen förenat med betydande svårigheter. Ett flertal svårbestämda faktorer spela härvid in. Fluktuationer i arbets- och transportkostnaderna kunna bli icke oväsentliga även under kortare tidsperioder. Härav påverkas uppenbarligen vedpriset. Vid garantiprisets fastställande måste även beaktas, att priset alltid kommer att i viss mån understiga det pris som i öppna marknaden erbjudes för veden. I annat fall kommer skogsägarnas strävan att få veden att avtrubbas. Jag anser dock, att garantipriset bör sättas något högre än vednämnden föreslagit.»

I en skrivelse från statens vednämnd den 27 januari 1940 (refererad i proposition 171 till 1940 års lagtima riksdag) återfinnas följande två satser: »Enligt inkomna rapporter hava särskilt de mindre skogsägarna under hela hösten ställt sig tvekan och avvaktande inför de utlovade åtgärderna, varvid framför allt ovissheten om de priser, som skulle bli fastställda för den statliga garantien, verkat återhållande. — — — Inom ramen för statsgarantien kunna sådana huggningar nu i allmänhet utföras med ekonomiskt skäligt resultat.»

I ett samhälle, där näringslivet är fritt, har en varas pris en utomordentligt stor inverkan på dess tillgång. Att döma av erfarenheter från stater, där det ekonomiska livet är synnerligen ingående reglerat, har ej ens där priset mist all betydelse. Med utgångspunkt från de erbjudna priserna kalkylerar den enskilde, om den ersättning han personligen skall få behålla för ett arbete enligt hans åsikt är tillräcklig för att han skall utföra detta eller något annat. Vid denna kalkyl utgår han otvivelaktigt från bl. a. den minskning hans behållning lider genom den skattskyldighet han ådrager sig. Han söker helt naturligt anpassa sin verksamhet så, att han för egen del får behålla största möjliga andel av inkomsterna, varvid skattelagstiftningens utformning är av stor betydelse för bestämmande av hans handlingar.

Den enskilde kan få den känslan, att staten tvingat in honom i en återvändsgränd om det allmänna först stimulerar honom till vedavverkning genom att fastställa vissa garantipriser — och dessutom eventuellt ålägger honom avverkningsplikt i stället för att lita till frivillig arbetsprestation — för att statsmakterna, när de grundläggande handlingarna äro utförda, sedan i efterhand skola beskatta dessa efter andra och nya principer än de som gällde vid avverkningens början.

Det kan knappast råda någon tvekan om, att den enskilde anser utsträckandet av en konfiskatorisk skattelagstiftning i efterhand såsom ett ensidigt förändrande av en gång uppgjorda avtalsvillkor. Skulle skogsägarna räknat med, att eventuellt även deras med hjälp av garantipriserna erhållna inkomster från skogen sedermera skulle bli underkastade krigskonjunkturskatt, kan det icke råda någon tvekan om, att de antingen begärt högre priser eller också anpassat sin avverknings omfattning, så att den ej kommit upp till beskattningsbar nivå. Vilken inverkan detta skulle haft på tillgången av vedbränsle är lätt att tänka sig.

Det kan ej heller vara obekant, att vissa skogsägare redan nu inskränkt

sina avverkningar av hänsyn till, att de önska undvika krigskonjunkturskatt. Redan det i innevarande års promemoria framlagda förslaget om krigskonjunkturskatt på skogsbruk har alltså medfört en sådan minskning i produktionen av brännved, som vi önska undvika.

Departementschefens andra argument, att skogsägarnas vinster skulle gjorts på bekostnad av de ekonomiskt svagare breda lagren av konsumenter, torde också behöva klarläggas något mera än vad som skett.

Med nuvarande ekonomiska struktur inom samhället kan det ej undvikas, att vissa av den producerande befolkningen arbeta som löntagare och andra såsom självständiga företagare eller att en del självständiga företagare svara för större driftsenheter än andra. Vid utformandet av krigskonjunkturskatten har man av olika anledningar, bl. a. taxeringstekniska, begränsat skatten till att gälla huvudsakligen självständiga företagare eller större företagsenheter. Även om skattens tillämplighetsområde begränsats till inkomster från vissa förvärvskällor och endast drabbar merinkomster över 3,000 kronor, är helt naturligt därmed icke utsagt, att skattepliktiga inkomstkällor, som ej drabbas på grund av det skattefria bottenavdraget eller inkomster från ej skattepliktiga förvärvskällor, ej också stigit på grund av krigsförhållandena. Skattens utformning innebär dock, att endast en godtyckligt begränsad personkrets drabbas av densamma.

Redan av denna anledning torde det vara svårt att åberopa moraliska skäl för att just en viss grupp skall inryckas under beskattningen, under det att andra undgå den.

Krigskonjunkturskattens utformning åstadkommer, att driftsenhetens storlek ofta blir den tyngst vägande faktorn för att bringa en person eller rörelse inom de skattskyldigas led. Detta sker automatiskt trots att hans merinst procentuellt sett kan vara mindre än en persons, som har mindre driftsenhet till sitt förfogande och därför undgår skatten. Vårt lands skogsägare, såväl stora som små, ha under långa tider fått arbeta under förhållanden, som givit dem endast ringa ekonomiskt utbyte för ett hårt arbete. En höjning av deras penninginkomster betyder endast, att de nu erhålla en skäligare ersättning för sina tjänster än tidigare och att de ernå större likhet mellan sina och andra producentgruppers inkomster i förhållande till nedlagt arbete och burna risker. I många fall ha dessa driftsenheter tidigare lämnat en undernormal förräntning på det nedlagda kapitalet. I den mån förräntningen nu höjes till rimlig nivå, kan det icke anses såsom ett oskäligt profiterande på rådande bränslebrist utan endast en rättvis förbättring av deras villkor.

Av de skäl vi härovan anfört anse vi, att inkomst från skogsbruk endast bör krigskonjunkturbeskattas för den andel av vinsten som uppkommit genom tillämpning av priser som överstiga av staten garanterade vedpriser.

Krigskonjunkturskatten kommer nu att tillämpas även för grupper, vilkas ekonomiska och juridiska förfarenhet är relativt ringa. Dessa äro i förhållande till de offentliga skattemyndigheterna ofta satta i en mindre gynnsam ställning, emedan de själva ha ytterst svårt att bevaka sina rättmätiga intressen.

Detta kommer att framträda synnerligen starkt vid denna lagstiftning, som bygger på presumtioner, vilka av den eventuellt skattskyldige skola motbevisas, för den händelse han önskar rättelse.

Redan nu står det fullt klart, att detta kommer att medföra svårigheter genom den omständigheten, att avverkningarna nu fått utsträckas till skogsbestånd, vilka tidigare ej ifrågakommit för bränsle utan äro av sådan kvalitet, att de under normala förhållanden sålts för annat ändamål till högre pris. Detta skall enligt departementschefens yttrande föranleda en individuell beräkning av prisstegringen. Denna skall beräknas till den ökning i prismarginalen som den skattskyldige erhållit just för det ifrågakommande virkespartiet utöver vad han skulle kunnat få för samma parti före kriget.

Vi anse det vara av yttersta vikt, att beskattningsmyndigheterna i detta och liknande fall allvarligt uppmanas att iakttaga en sådan återhållsamhet, att ej det fiskaliska intresset med stöd av i lag gjorda presumtioner får dominera över den skattskyldiges intresse att erhålla en rättvis beskattning.

Ingen kan för närvarande säga, vilka statsfinansiella verkningar denna skatt beträffande skogsbruk kommer att få. Dess verkningar på tillgången av bränsle äro följaktligen lättare att förutse och de äro allt annat än uppmantrande.

Under nuvarande förhållanden kunna skogsägarna tvingas att i onormalt stor utsträckning realisera den kapitaltillgång deras växande skog representerar. Hade de gjort detta under normala förhållanden skulle de för uppkomna vinster endast underkastats vanlig inkomstbeskattning. Nu underkastas de dessutom en krigskonjunkturbeskattning av konfiskatorisk art på dessa framtvingade realisationsvinster. I detta fall innebär alltså krigskonjunkturskatten en kapitalbeskattning. Ur allmänt ekonomisk synpunkt måste det enda riktiga anses vara, att inkomsterna från detta i hastig takt realiserade skogskapital betraktas såsom sådana, varav följer att de ej böra utsättas för en konfiskatorisk beskattning utan i görligaste mån återföras till driften.

Detta krav skulle innebära, att ifrågavarande vinster från avverkningar överstigande normal årsavverkning skola användas för skogens vård och förbättring.

Om skogsägarnas inkomster ökas genom snabb realisation till ökade priser, kunna visserligen såväl de som statsmakterna uppfatta dessa ökade intäkter såsom en ren inkomstökning, varför dessa ökade intäkter i lika mån skulle kunna konsumeras respektive beskattas. Enligt vår åsikt är denna oväntade ökning av intäkterna en kapitalvinst, under det att inkomsten endast ökats med räntan på denna. En av beskattning och konsumtion föranledd förtäring av denna ökade intäkt innebär alltså enligt vår åsikt en kapitalbeskattning respektive en kapitalkonsumtion.

På grund av vad vi ovan anfört få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 173 måtte

*Motioner i Andra kammaren, Nr 281.*

dels besluta, att merinkomst från för bränsle försåld ved endast skall krigskonjunkturbeskattas för den del av inkomsten som uppstått genom tillämpning av högre priser än fastställda garantipriser,

dels ock i övrigt taga hänsyn till i motionen anförda synpunkter vid utformningen av beskattningsreglerna angående förvärvskällan skogsbruk.

Stockholm den 17 april 1941.

*Arvid Karlsson*

i Granebo.

*Ewald Lindmark.*

*Birger Anderson*

i Mejstad.

*Stig Janson*

i Frändesta.

*Eric Hansson.*

*C. Oscar Nolin.*

*Ernst V. Staxäng.*

---